

УДК 339.3

ОПТИМІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Уханова І.О., Башилова В.В.

Одеський національний економічний університет

Досліджено теоретичні основи обліку фінансових результатів від страхової діяльності на міжнародних ринках. У статті сформульовано шляхи оптимізації фінансових та бухгалтерських процесів українських підприємств. Запропоновано механізм організації внутрішньої аудиторської перевірки обліку фінансових результатів ЗЕД страховика як фактору оптимізації обліку фінансових результатів.

Ключові слова: страхова діяльність, страхова компанія, фінансовий результат від страхової діяльності на зовнішньому ринку, фінансовий результат від ЗЕД, облік фінансових результатів від ЗЕД.

Постановка проблеми. Необхідність зростання національної економіки визначає розвиток сучасного фінансового ринку як підґрунтя забезпечення стабільного стану країни. На українському ринку фінансових послуг одним із перспективних його сегментів є страховий. За даними Національної комісії з державного регулювання у сфері ринків фінансових послуг, лідируючі позиції сьогодні стабільно посідають страхові організації, які поступаються лише банківському сектору. Ключовим елементом економічної системи страхового бізнесу, що викликає дискусійність, виступає фінансовий результат та його формування в обліковій системі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми обліково-аналітичного характеру страховиків висвітлені в працях таких науковців: М.О. Белгородцевої, О.В. Бондарен-

ко, Д.Г. Буханця, Т.О. Гарматій, С.Ф. Голова, Д.Г. Янковської, інших.

Незважаючи на розгляд науковцями різних аспектів обраної проблематики, потребують подальших розробок питання, пов'язані з обґрунтуванням теоретико-методичних положень функціонування систем бухгалтерського обліку й аудиту в умовах застосування міжнародних стандартів та наявних кризових економічних явищ, організацією та методикою відображення формування фінансових результатів в обліку та звітності, застосуванням сучасного організаційно-методичного інструментарію внутрішнього аудиту фінансових результатів, що і визначило актуальність дослідження, зумовило вибір теми, мети, основних завдань та логіко-структурну побудову роботи.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Невирішеними залишаються

окремі питання щодо формування показників звітності, перевірки їх достовірності, а також можливостей та результатів проведення аналізу прибутковості діяльності страхових компаній. Це потребує застосування оновлених організаційно-методичних положень обліку та аудиту й інформаційного забезпечення управління діяльністю суб'єктів страхової галузі, що обумовлює доцільність проведення досліджень та актуалізує необхідність прикладних розробок з урегулювання окреслених проблем.

Мета статті. Головною метою цієї статті є обґрунтування рекомендацій з удосконалення обліку фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності страхових компаній.

Виклад основного матеріалу. Українські страхові компанії виходять на новий рівень розвитку, що зумовлено запровадженням обов'язкового ведення обліку та складанням звітності за міжнародними стандартами. Для підтвердження достовірності даних обліку та формування показників звітності на законодавчому рівні визначено обов'язковість проведення аудиту річної звітності страховиків.

Незважаючи на значні проблеми забезпечення й організації зовнішнього аудиту українських страхових компаній, низка окремих особливостей його проведення залишається актуальною для вивчення через те, що:

1. Законодавча база у сфері ведення обліку доходів, витрат, фінансових результатів та складання звітності страховиками на сьогодні є досить неврегульованою.

2. Відсутні методичні розробки з практики виконання аудиту фінансових результатів та фінансової звітності в умовах застосування міжнародних стандартів цими суб'єктами господарювання;

Вважаємо, що важливим етапом вирішення визначених проблемних питань є формування механізму внутрішнього контролю фінансових результатів підприємств. Механізм внутрішнього контролю може забезпечити здійснення господарської діяльності страхової компанії. Від можливостей правильно налагодженого механізму та компетентного його використання залежать умови безперебійного функціонування всіх основних господарських процесів суб'єкта господарювання.

Важливо відзначити, що кожен вид аудиту посідає значне місце в діяльності страхової компанії й характеризується своєю специфікою.

Пропонуємо порівняти основні ознаки зовнішнього та внутрішнього аудиту. Метою зовнішнього аудиту є висловлення думки про достовірність звітності та її подання відповідно до загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку, мета внутрішнього аудиту – підтвердження достовірності даних про фінансові результати компанії, які відображені у фінансовій звітності та виявлення резервів підвищення прибутку. Завданням зовнішнього аудиту є підтвердження достовірності, повноти річної фінансової звітності та перевірки фінансового стану компанії, завдання внутрішнього аудиту – річне планування завдань служби внутрішнього аудиту, реалізація завдань згідно із затвердженим планом, своєчасне надання звітів, взаємодія із зовнішніми аудиторами тощо. Також важливо відмітити, що зовнішній (обов'язковий) не підпорядкований ке-

рівництву компанії на відміну від внутрішнього, який підпорядкований вищому органу управління компанії. Таким чином, ми бачимо чітку різницю між двома видами аудиту.

Але поєднуючи застосування всіх видів аудиту, страхові компанії можуть ефективно функціонувати не лише в короткостроковому періоді, а й на перспективу, оскільки під час їх проведення комплексно розглядається вплив багатьох факторів на його діяльність.

Але оскільки послуги зовнішнього аудиту коштують досить дорого, страховики обмежуються лише однією перевіркою після закінчення року для підтвердження показників річної звітності, не замовляючи виявлення слабких сторін діяльності з наданням рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності суб'єкта. Для задоволення таких потреб варто використовувати інші форми контролю, зокрема внутрішній аудит.

Проведення внутрішнього аудиту в компанії має бути здійснено службою внутрішнього аудиту, яка на основі представлених Рекомендацій може скласти оптимальну програму внутрішнього аудиту даних об'єктів обліку в страховій компанії. Відповідно до зазначених рекомендацій внутрішній аудит фінансових результатів страхових компаній повинен складатися з таких основних етапів:

1. Підготовчий: ознайомлення з видами діяльності компанії; вивчення страхових продуктів (послуг) страховика.

2. Планування: складання плану перевірки та програми аудиту; розрахунок суттєвості; оцінка ризику за операціями.

3. Процес перевірки: перевірка дотримання вимог законодавства; перевірка документального оформлення доходів та витрат страховика; оцінка доходів та витрат; перевірка правильності відображення доходів, витрат та фінансових результатів на рахунках обліку; перевірка правильності їх відображення в облікових регістрах та у звітності; складання робочих документів аудитора; аналіз показників діяльності страховика.

4. Заключний: складання звіту; надання пропозицій за результатами перевірки.

Виділення окремих етапів аудиторської перевірки дозволяє аудитору сформувати чітко побудовану програму аудиту, яка має містити перелік питань аудиторської перевірки, що визначають процедури аудиту, терміни проведення, перелік аудиторських доказів й конкретні рекомендації з виправлення недоліків, виявлених під час перевірки.

Проводячи внутрішній аудит компанії вважаємо за необхідне передбачити під час роботи:

– вивчення нормативно-правового поля в частині регламентації складання спеціалізованої звітності;

– ознайомлення з усіма передбаченими показниками даної звітності;

– обґрунтування складових кожного показника звітності;

– побудова взаємозв'язків між показниками фінансової та спеціалізованої звітності;

– перевірка своєчасності та повноти подання спеціалізованої та фінансової звітності до різних споживачів такої інформації.

На кожному етапі перевірки аудитор на підприємстві використовує інформацію, накопичену

з різних джерел: установчі документи, законодавча база, спеціалізовані видання, наказ про облікову політику, внутрішня документація страховика, первинні та зведені документи, звітність, власні розрахунки, робочі документи аудитора.

Робочі документи є тією ключовою складовою аудиту суб'єкта господарювання, стосовно якої виникає найбільше дискусій. Необхідність ведення робочих записів підтверджується Міжнародними стандартами професійної практики внутрішнього аудиту (стандартами), оскільки вони використовуються під час складання аудиторського висновку. Вимоги до документації аудитора визначені МСА 230 «Аудиторська документація», але норми даного стандарту є обов'язковими для виконання лише зовнішніми аудиторами.

Проте, оскільки зовнішні аудиторів можуть використовувати при проведенні аудиту дані, накопичені службою внутрішнього аудиту, доречним буде формування документів внутрішніми аудиторами з врахуванням вимог зазначеного стандарту до інформації, яка має бути надалі спожита відповідно до них. Основними такими вимогами є: – своєчасне формування докумен-

тів; – достатність інформації, зазначеної в документі; – порядок зберігання документів та інші.

Отже, використання запропонованих Методичних рекомендацій підвищить рівень довіри до служби внутрішнього аудиту та дозволить зменшити ризики використання отриманої нею інформації зовнішніми аудиторами.

Висновок та пропозиції. Провівши дослідження ведення фінансової звітності страхових компаній, можемо зробити наступні висновки.

Особливо актуальною сьогодні є впровадження на підприємствах механізму внутрішнього аудиту компанії. Механізм внутрішнього аудиту фінансових результатів страхових підприємств дозволить чітко й послідовно провести перевірку та надати об'єктивний аудиторський висновок керівництву. Аналогічні рекомендації мають бути розроблені за кожним об'єктом обліку страховика з метою мінімізації часу на проведення перевірки та усунення проблем неврахування окремих аспектів такої перевірки. Розроблені методичні рекомендації можуть бути затверджені на рівні страхової компанії та стати підґрунтям законодавчого регламентування порядку проведення аудиту в страхових компаніях.

Список літератури:

1. Белгородцева М. О. Напрямки вдосконалення фінансової звітності страхових компаній / М. О. Белгородцева // Торгівля і ринок України: темат. зб. наук. пр. / голов. ред. О. О. Шубін. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2010. – Вип. 30. – Т. 2. – С. 376-382.
2. Бутинець Т. А. Контроль внутрішньогосподарський чи внутрішній? / Т. А. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнародний збірник наукових праць. Серія «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз». – Житомир: ЖДТУ. – 2009. – № 2 (14). – С. 5-17.
3. Бутинець Т. А. Внутрішній контроль: елементи організації системи / Т. А. Бутинець // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2008 – № 1 (43). – С. 28.
4. Гончаренко О. О. Особливості організації обліку операцій страхування та перестраховування страховими компаніями / О. О. Гончаренко // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. Збірник наукових праць. – К.: ПП «Рута», 2013. – Вип. 2 (11). – Ч. 1. – С. 57-70.
5. Кузіна Р. В. Інституціональні аспекти переходу на МСФЗ в Україні / Р. В. Кузіна // Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка». – 2014. – Т. 19. – Вип. 2/6. – С. 62-68.
6. Філозоф О. В. Внутрішній аудит та внутрішній контроль: розмежування понять / О. В. Філозоф // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ. – 2009. – № 4 (50). – С. 177-181.
7. Карпова Н. В. Методичні аспекти обліку та внутрішнього контролю фінансових результатів в організаціях оптової торгівлі / Н.В. Карпова. – Москва, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dissertat.com/content/metodicheskie-aspekty-ucheta-i-vnutrennego-kontrolyafinansovykh-rezultatov-v-organizatsiyakh>

Уханова І.О., Башилова В.В.

Одесский национальный экономический университет

ОПТИМИЗАЦИЯ УЧЕТА ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ВО ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

Аннотация

Исследованы теоретические основы учета финансовых результатов от страховой деятельности на международных рынках. В статье сформулированы пути оптимизации финансовых и бухгалтерских процессов украинских предприятий. Предложен механизм организации внутренней аудиторской проверки учета финансовых результатов ВЭД страховщика как фактора оптимизации учета финансовых результатов.

Ключевые слова: страховая деятельность, страховая компания, финансовый результат от страховой деятельности на внешнем рынке, финансовый результат от ВЭД, учет финансовых результатов от ВЭД.

Uhanova I.O., Bashylova V.V.

Odessa National University of Economics

OPTIMIZATION OF ACCOUNTING FINANCIAL RESULTS FROM FOREIGN TRADE OF INSURANCE COMPANIES

Summary

The theoretical basis of accounting, the financial results of the insurance business in the international markets. The paper formulates ways to optimize the financial and accounting processes of Ukrainian enterprises. The mechanism of the organization of the internal audit of accounting of financial results of foreign economic activity of the insurer as a factor in the optimization of accounting of financial results.

Keywords: insurance activities, the insurance company, the financial result from insurance operations in the foreign market, the financial result from foreign trade, accounting financial results from foreign trade.